

Dorotea Šušak:

Dorotea Šušak (1996.) je diplomirala Dramaturgiju na Akademiji dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu. Trenutačno privodi kraju i dvopredmetni diplomski studij Antropologije i Komparativne književnosti na Filozofskom fakultetu. Edukantica je realitetne psihoterapije i teorije izbora. Doktorandica je na poslijediplomskom studiju Znanosti o književnosti, teatrologije i dramatologije, filmologije, muzikologije i studija kulture pri Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Dvostruka je dobitnica stipendije za izvrsnost u diplomskom i poslijediplomskom studiju. Dvostruka je laureatkinja nacionalne nagrade Marin Držić za najbolje dramske tekstove. Dobitnica je nagrade Radiofonton za najbolji radio dramski tekst te nagrade za najbolji dramski tekst Hrvatskog narodnog kazališta u Mostaru. Njezina je poezija uvrštena u nekoliko različitih izdanja i antologija. Potpisuje autorstvo, dramaturgiju i/ili režiju niza kazališnih i drugih umjetničkih projekata na nezavisnoj i institucionalnoj sceni diljem RH i regije. Višegodišnja je aktivistkinja u polju socijalne dostupnosti i kvalitete obrazovanja te feminizma. Izvršna je direktorica Centra za ženske studije. Alumni je OSCE/ODIHR-ovog programa 'Advocacy School on Gender and Politics' te američkog edukacijsko-zagovaračkog programa organizacije Vital Voices pod nazivom 'Intergenerational Fellowship on Women, Peace and Security in South Central Europe'.

Anatomija točke**Ne dopusti mi da nestanem****I. Udah smo mogli biti svi mi**

Možda uz 'Arvo Pärt: Da Pacem'. Možda i ne.

Linija nastaje kretanjem. Ako se pomakneš jednom pa još jednom, moguće je, dakle živ si. I dok ti to tako pokušavaš, pomažu te zakonitosti fizike pa se nastavljaš kretati dok te neka vanjska sila ne prisili na odmak od ustaljenog pomaka. Čak i s tim odmakom, nastavak linije, na tvojim je prsima. Ako se prepustiš histeriji, trup i težište tijela sačuvano u zdjelici, moglo bi se posve prepustiti kružnosti, valovitosti, istrzanosti sve dok ne završi u nekom sasvim harmoničnom dervišu. Svaka disorganizacija linije vodi u ponovnu uspostavu njezine pravocrtnosti kroz prepoznavanje lica koja se u njoj pojavljuju. Lica su likovi. Njih može biti jedno ili njih bezbroj. Sva su dio linije. One posve ravne ili posve istrzane. I histrično u jednom trenutku može postati sasvim predvidljivo histrično. Kada postane predvidljivo, je li zaista histrično? Ne znam. Nemam odgovore na sva pitanja. Nemam odgovore na većinu pitanja. Kada sam naučila da je linija u pokretu samo skup točaka, tada mi se činilo da se na njima može stati i udahnuti zrak. Možda čak i sjesti pa reći 'moja linija staje ovdje, ali staje samo na nekoliko trenutaka'. Ako ti treba malo više vremena jer su ti pluća jako umorna pa ne možeš dugo držati zrak u

njima, samo uzmeš svoj otisak i njime podebljaš točku na kojoj sjediš. Sada je točka veća i kružnija i daje ti više prostora prije nego li se opet pomakne u liniju. Tako sam nekako mislila. Točka ne mora imati definitivnost ako se iz njenog središta povuče nova linija. Tako sam nekako mislila. Iz kuka se mogu pomaknuti i koljena. Samo trebaš biti malo usmjerenija. Agresivnija. Prepusti se, ali nikome drugome, nego li sebi. Linija nije crta jer ja mrzim crte. To je sreća za liniju. Kada sam bila trudna s tobom, život se je činio mnogo izvjesnijim. Bit ću ja i tu ćeš uskoro biti ti. Radit ću sve što treba da tebi bude dobro. Linija nije crta jer ja mrzim crte. To je sreća za liniju. Život nije crta jer ja mrzim crte. To je nesreća za život. Prstima sam prolazila oblost kože koja je oblagala unutrašnjost mog tijela ili barem svega onog ispod prsne kosti. Hvatala sam liniju krivudavih, jarko crvenih zavojnica. Strije su prvo bile krvavo crvene pa blaže roze sve dok neke od njih nisu posve posijedile ili problijedile kao kakve starice, mršavice. Laž je da su čovjeku potrebne godine da bi posijedio. Od nekih događaja odmah nestaneš pa izgubiš boju. Ja volim sijedu, žensku kosu. Ja volim sijedu, mušku kosu. To je sreća za kosu. Od nekih odmak u životu, ni jedna obla točka ne može biti dovoljno široka da ti pruži toliko disanja koliko ti je doista potrebno. Kada si došla na svijet, ti si voljela moje dlanove. Crte na njima nisu crte jer mi ne volimo crte. Pričala sam ti naivne prisposode o linijama života. Šav koji dijeli palac od ostatka prstiju. Šav kojim je prošivena linija kažiprsta do samog, suprotnog ruba dlana. Linije života na dlanovima su godovi drveta su strije su što su? Ne znam. Nemam odgovore na sva pitanja. Nemam odgovore na većinu pitanja. Spuštala si se po toboganu, a kad bi naglo sjela na tlo nakon njegovog ruba, zaplakala si tek onda kada bi u mojim očima ugledala strah. Zbog toga sam znala da u trenu kada nam se dogode daleko ozbiljniji odmaci, ti u mojim očima ne smiješ pronaći izvor straha. Žmirit ću, obećajem. Gdje si? Mnogi u ovom svemu moraju ostaviti djecu. Mnogi u ovom svemu, moraju izgubiti djecu. Mnogi u ovom svemu, moraju otići prvi i nadati se da djeca stižu nakon njih. Mnogi u ovom svemu, moraju djecu poslati prvu, nadajući se da će ih dočekati. Mnogi u ovom svemu nikada neće imati djecu. Mnogi u ovom svemu drže svoju djecu za ruke. U šumi, u moru, u rubu, u čamcu, u električnom pastiru, u crti, u bodljikavoj žici, u rampi, u granici, u dokumentima kojih nema, u nepostojanju. Mnogi u ovom svemu moraju biti spremni trpjeti sebe u odmacima i točkama, samo kako bi im djeca vidjela liniju. Kad padneš na tlo nakon spuštanja po toboganu, trebaš biti usmjerenija. Kukovima pokrenuti koljena. Ustati se. Popeti se na tobogan. Produžiti liniju. Ili barem produbiti točku. Čini mi se da sam došla do središta zemlje? Izgleda li i tebi baš tako?

II. Udah sam samo ja

Možda uz udarce o bubanj koji podsjećaju na podrhtavanje u abdomenu. Možda i ne.

Kada bi sve ovo moglo nekamo nestati, popila bih tek šalicu čaja. Dugo bih je pila. Čaj bi se već potpuno ohladio. Dogodilo bi se to zato jer bih ga pila satima. Kapljicu po kaplju. Kaplju po kapljicu. Posebno bih se usmjerila na okus koji ostaje u ustima nakon što se sklopi epiglotis. Kapljicu po kapljicu. Svakome tko bi me upozoravao 'da je bilo dosta' ili 'da se u životu i nešto drugo mora raditi' ili ono najgore od

svega, dakle 'da gubim vrijeme', u inat bih pila bar kaplju duže. Naglasila bih tu riječ pogrešno, samo da bude posve jasno koliko će to zapravo dugo trajati.

Pravila bih se da sam netko drugi i da se posve dobro razumijem u vrste čajeva. Ne pijem jagodu s vanilijom jer sam profinjena i jer više nisam dijete. Pijem samo one vrste čajeva koje zaslužuju fini ljudi. Fine čajeve. Fini ljudi su fino obučeni, imaju fine pasoše s kojima ulaze na sva fina vrata, izlaze na fina mjesta, imaju fina imena, piju fini čaj i svima je oko njih fino. Fini ljudi kad se fino naživciraju ili im se nešto baš fino dogodi, oni ne moraju fino pobjeći. Ne moraju nikuda hodati danima, a svakako ne moraju trčati. Oni ne moraju nigdje zanijekati svoju djecu ili im uskratiti bilo što fino, a svakako ne moraju ostati dugo u istoj odjeći. Mogu je promijeniti onoliko puta koliko je potrebno da se osjećaju fino. Onako kako zaslužuju. Fini ljudi kad se doista fino naživciraju, fini ljudi gutnu fine tablete koje uzmu iz finih kutijica koje izgledaju kao da čuvaju pramen dječje kose ili barem prvi ispali zub, a ne kakav psihotropik. I kad gutnu tu svoju finu tabletu, ponekad i bez čaja jer ih pozitivna potkrijepa ustaljene aktivnosti primorava na brzinu, naređujući mozgu da pokrene stvaranje sline, njima bude sasvim fino. Kad se epiglotis zatvori, osjete se čak i pomalo žednima pa ispiju gutljajčić nekog finog čaja. I kada bi sve ovo moglo nekamo nestati, kažem vam, popila bih tek šalicu čaja. Nekada prije nisam imala pojma da svaka roba može biti sasvim obična, ali i sasvim luksuzna. Luksuzni cvjetni aranžmani, luksuzna tkanina, luksuzni sapuni, luksuzne vezice za cipele, luksuzne jastučnice, luksuzne svijeće, luksuzne maglice za kosu pa što sad?! Svijet je sastavljen od onih koji bježe i peru kosu u vodi sve dok im ona ne otpadne pramen po pramen i onih koji stoje i biraju luksuzne maglice za kosu. Bez obzira na to, svijet je posve nemoguće podijeliti na 'ove' i 'one' jer to baš ništa ne znači. Svijet je moguće podijeliti na stari i novi. U haustoru starog svijeta, majka Europa, majka Afrika i majka Azija svojoj mladunčadi peru zube. Sve tri majke ponekad ginu za svoju djecu, a ponekad ih puste da poginu. Očevi ni to ne mogu. Često pobjegnu nekamo. Gdje god da idu, čujem da tamo vole ići s puškama, iako nikome poslije navodno ne bude jasno kud su išli. Točka. Duga, obla, gusta točka sve dok netko sasvim blijedunjav i sasvim fin i sasvim luksuzan, ne ušće u 'Tea Palace' i kupi 'Ayurvedic Tea Tonic Collection'. Prema legendi, čaj je otkriven sasvim slučajno i to tako što je lišće čajevca palo u vodu koja se kuhala za cara Shen Nonga u Kini. Bilo je to 10. stoljeće prije Krista. U 6. su ga stoljeću pili budistički redovnici u Japanu. Čaj je u Velikoj Britaniji postao prisutan i popularan tek u 18. stoljeću. U Afriku je stigao tijekom 19. i 20. stoljeća. Donijeli su ga kolonizatori. Bez obzira na to, čaj se sjajno proizvodi u Malawiju, Tanzaniji i Ruandi. Obla točka. Kada bi sve ovo moglo nekamo nestati, popila bih tek šalicu čaja.

III. Udah smo svi mi

Možda uz tišinu koja često može postati preglasna. Možda i ne.

I suze hvataju liniju. Strmoglave se u bestežinskom stanju niz obale obraza. Neke stanu pa se uhvate pipcima za usnice i bradu. Sve dok ne padnu s tobogana. Kad padnu s tobogana, ispod tebe se nalazi duboka lokva koja vodi sve do središta zemlje. Ofelijina bara. U nju se može gurnuti glavu, a s njom i Božje suze sve dok te linija pijavice ne povuče čitavu u sebe. I koljena i kukove i dlanove i oble

strukture. Svakako oštrinu brade i laktova, ali i blagost obraza i maternice. Kada hodaš danima i spavaš na tvrdom tlu, na tijelu se pojave linije kakve prije nisi raspoznavao. Muskulatura potkoljenica i natkoljenica, propinje se kroz rubove tanke kože. Izgleda kao da bi se koža mogla oderati blagim linijama iz sredine prema van, lateralno bez previše truda, svakako bez uporabe noktiju. Kao kad guliš unutarnji, mrežasti kaput šipka nakon što je netko odavno strgnuo jarko-crveni omotač iznad njega. Kada ti netko kaže da se više ne zoveš kako si se zvao ili da zbir tih slova ne garantira građanska prava i da nemaš skrovište ni sklonište, unutar prsa se pojave linije kakve prije nisi raspoznavao. Linija koju istežeš da bi se potpisao, teško izlazi iz zapešća, no da se izvući redovitim vježbama i rehabilitacijom u lokvi zrcalne vode. Kad si bezimen i bezzemljan i dalje si čovjek. Tada možda i najviše u svom suštinskom smislu. Nek te ne uvjere u suprotno bez obzira što skrhanu duša podsjeća na otopljeno saće. Ne može se sve ni polizati, nešto naprosto mora iscuriti s ruba stola. Iz linije u točku. U tim se trenucima, sama linija može prepasti onoga tko ju povlači. Izvlači. Prevlači. Ponekad mi se čini da sve moje linije imaju gustoću trampolina. Na EKG-u su koljenaste i lakatne. Oštre po smislu. Na EEG-u su nareckane i namreškane poput zgužvanog goblena ili agresivno podšišanih šiški. Linija nije crta jer ja mrzim crte. To je sreća za liniju. Nesreća za crtdu. Crte podvlače matematičari. Crte podvlače državnici. Crte podvlače graničari. Crte podvlače carinici. Crte podvlače kontrolori. Crte podvlače rijeke i šume bez mostova.

Crte podvlače ničije zemlje. Crte su oštre linije kojima je oduzeta plahost, djetinjost i prostornost. Ostaju one i njihova plošnost i pravičnost. Crte se najbolje prave kredom 'dotle smiješ, jedan, dva tri'. Crtama se završava potreba za udahom. Onim horizontalno polegnutim na zapešće. Linija pak nema kraj osim ako je ne dočekaš crtom. Život nema kraj osim ako ga ne dočekaš točkom. Prolila sam tintu po pješćaniku laktom kako bih napravila dovoljno prostranu točku za veliki odmor. Nakon njega sam odlučila ustati. Kukovima sam pokrenula koljena. Rukama sam se uspela na tobogan. Novi spust neće voditi do točke ni do crte. Svaki će pomak biti dobrodošao sve dok mi se u odrazu ne učini da ličim na sebe prije odmaka. Popila sam šalicu čaja. Vanilija s jagodom. Novi spust će izvući novu liniju. I tako sve do središta topline gdje se ne razlikuju boje ni imena ni finoće, već obraznost i neobraznost, nazubljenost i oblost, linijskost i crtnost.